

Ek 7 - İHRACAT STRATEJİSİ ÜZERİNE

Tınaz Titiz Dr. Necati Saygılı

Son söyleneceği baştan söylemek gerekirse: İhracat amaç değil araçtır. Amaç, toplumun (değer) ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

Bir şeyin (değer)i, ona sahip olmaktan doğan tüm *hak* ve *çıkarların* toplamı olarak tanımlanabilir. Katma değer ise, bir mal veya hizmet ürününü oluşturan girdiler *-emek, malzeme, donanım, know-how, yönetim, pazarlama gibi-* içinde, pazarda nadir bulunan bir veya birkaç özelliğin bulunması nedeniyle, alıcıların –benzerlerine göre- daha yüksek fiyat ödemeye razı olmalarıdır.

İnsanoğlu hangi uygarlık düzeyinde yaşarsa yaşasın, ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması sorunu ile yaşam boyu uğraşmak zorundadır. Bu, yaşamın her anında *değer üretmek* ve *değişmek (takas, mübadele)* demektir.

Bu yolda kendi ihtiyaçlarını karşılamak için, başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya razı olan kişi, karşısındakilerden göreceli *zeka, kurnazlık* veya *zorbalık* üstünlüğüyle bu “*değer değişimi*” (mübadele) işleminde avantaj sağlamak ister. Yani, ihtiyacının (değer)inden daha az , yani daha az zaman + çaba + para + vd harcamaya çalışır.

Takas işlemine esneklik kazandırmak amacıyla oluşmuş pazar sisteminde kullanılan *para*, her ülke için standardize edilmiş (değer) olup, herhangi bir 1 birim para, o birimdeki paranın ne kadar emek, üzüm ya da “şey” almaya yeter olduğunun ölçüsüdür. Çeşitli ülkelerin 1 er birim paraları arasındaki eşdeğerlik ise:

- Değer üretme* kabiliyetlerine ve
- Ürettikleri değerleri *avantajla takas edebilme* kabiliyetlerine

bağlıdır.

Değer üretebilme kabiliyeti, bir ülke toplumunun *zekası, bilgisi, kültürü, yönetim kabiliyeti, kaynakları* gibi faktörlere bağlı iken, üretilen bu değerleri *takas edebilme kabiliyeti*, bu faktörlere ilave olarak *kurnazlık, zorbalık* gibi ahlak ve/ya hukuk dışı faktörlerin de varlığına bağlıdır. Buna göre, yüksek değerli mal ve hizmet üreten olabilmek, ihtiyacı olan değerleri mutlaka avantajla takas edebilmesi anlamına gelmeyebilir.

Bu nedenle, her toplumun, ürettiği değerlere kendince belirlediği değer ölçme birimine göre koyacağı “fiyat”lar pek bir anlam ifade etmez; (b)de anılan kabiliyeti yüksek olanın dikte edeceği bir değer ölçme birimine göre oluşacak fiyatlar geçerli olduğu gibi, satanın döviz ihtiyacı ya da satın alanın konjonktürel mecburiyetleri etkili olur.

Gerek değer üretme, gerekse değer takas etmedeki başarı, bu süreçlerde ortaya çıkan sorunları çözebilme kabiliyetine, teknik deyimle *Sorun Çözme Kabiliyeti* 'ne bağlıdır.

İthal etmek zorunda olduğumuz –örneğin- petrolün bedelini ödemek için genelde şu yollardan birisi kullanılır:

- Üreterek kazandığımız (değer)lerden bir miktarını vererek satın alacağımız döviz ile ya da
- (Değer)i söz konusu bedele eşdeğer olduğu, ithal edince kabul edilebilecek bir mal veya hizmet karşılığında, yani ihracat yoluyla.

Alan ve satanın, her iki durumda da bu işlemlerden tek beklentisi vardır: Verdiği (değer)den daha fazlasını almak; en kötü durumda başa baş olmak. Bunun için *akıl, kurnazlık* ve *sopa* gibi etkili araçlar kullanılır.

Herkesin bildiği bu ansiklopedik bilgilerin tekrarlanmasıdaki amaç kimseye bir şeyler öğretmek gibi absürt bir amaç olmayıp, en derinde yerleşmiş olduğu için çoğu zaman gözden kaçmaya en yakın olabilen bilgilerin üzerine üfleyp tozları uçurmaktır.

Türkiye'nin sorunu ihracat değil, *yüksek katma değerli üretim* ve ürettiği değerleri *avantajla takas* edebilmektir .

Mal ve hizmet ithal ederek Türkiye'ye (değer) kazandırabilecek potansiyeldeki ülkelerin çoğu, *fındık, alüminyum tencere, torna tezgahı* ya da *otomobil* üretmedikleri için Türkiye'den ithalat yapmıyorlar. Türkiye, o mal / hizmetlerin o ülkelerdeki (değer)lerden - *daha ucuz işçilik, daha az çevre duyarlılığı, sübvansiyonlar vbg görünmez girdilerle*

kazandığı rekabet gücü nedeniyle - daha düşük (değer)- yani döviz geliri karşılığında - ihraç ediyor da onun için.. Burada özellikle “fiyat” kavramı yerine (değer) kavramı kullanılmasının nedeni, “fiyat”ın aslında *emek, malzeme, donanım, know-how, yönetim, pazarlama* öğelerinden oluşan değer’in *bozulmuş bir gölgesi* olması nedeniyledir.

Böylece, Türkiye’den dışarı bir (değer) transferi oluyor. Halbuki bizim (değer) açığımız olduğu için transferin ters yönde olmasına ihtiyacımız var. Bir bakıma ihracat yapıp (değer) kazanmak amaçlanırken, ürünle birlikte (değer)de ihraç etmiş oluyoruz.

Ama, mesela yüksek teknolojlili silah (İsrail), domates tohumu (Hollanda) ya da banker (Belçika) ihraç eden bir ülke, gereğinden daha düşük bir bedel ödeyerek (değer) ithal etmiş oluyor. Ne ilginç bir matematik değil mi!

Çünkü bu bir *katma değer üretimi ve takası* savaşıdır..

Türkiye iki tür ülkeye ihracat yapabiliyor:

- (1) İhtiyacı olan (değer)leri üretemeyen ülkelere –ki bu, o ülkeler için ithalat bir zorunluktur-. Türkiye bu ülkelere ihracat yaparken az da olsa aslında (değer) ithal etmiş olur.
- (2) İhtiyacı olan (değer)leri üretebilen, ama o mal ve hizmetin üretim maliyetleri ile -yani söz konusu üretim için harcayacağı kaynaklar ile- üretebileceği alternatif değerler daha yüksek olduğu için, değer takas kabiliyeti daha düşük ülkelere –daha düşük değerler karşılığında- ithal edip, böylece hem mal ve hizmet hem de (değer) ithalini becerebilen ülkeler.

Zengin ve gelişmiş ülkelere Türkiye’nin ihracatı, ihraç edilen (değer)ler onların maliyetlerinden (değer) düşükse gerçekleşebiliyor.

Bu nedenle de, nominal değeri yüksek olan TL, Türkiye’nin net değer kaybı anlamına geliyor.

Görülüyor ki, ikinci sırada sayılan ülkelerle bir (değer) transferi savaşı yaşanıyor.

Kim ürettiği ürünün maliyetini (-değer) azaltıp, satış fiyatını (+değer) artırabiliyor ve yine de hedef ülke maliyetlerinin altında kalabiliyorsa, Türkiye’ye bir (değer) katıyor.

Böylece oluşan katma değer, düşük (değer) harcayıp yüksek (değer) üretebilmek anlamına geliyor.

Bu ise, üretimin her türlü girdisinin maliyetini (-değer) artıran sorunları çözebildikçe katma değer’in artması demektir. Yani *Katma Değer = Sorunlarını Çözebilme Kabiliyeti* demektir.

Katma Değeri düşük ihracat bir ölümcül sarmaldır..

Bu açıklamalara göre salt ihracat artışı bir hedef olamaz. Düşük katma değerli ihracat, bir ülkenin çeşitli türde (değer)lerini, daha düşük (değer)ler karşılığında takas etmek demektir. Bu sürekli olduğu takdirde ise ölümcül sonuçlar vermesi kaçınılmazdır. Boraks ihraç ederken, o ülkelerin madeni işleyerek ürettikleri yüksek fiyatlı mamul – deterjanlarda kullanılan- Perborat’ı ithal etmek gibi..

Katma Değer’i kimler üretmeli?

Genel ve o derecede basit kural, Katma Değer (KD) üretim sorumluluğunun *her zaman, her yerde, herkesçe ve her bağlamda* olduğudur. Örneğin:

- ✓ İletişimde KD (değer iletişimi),
- ✓ Bilgi KD: *Man, Machine, Material, Money, Marketing, Management* (6M) girdilerini birbirine bağlayan çekirdek element “bilgi”dir. Bu 7nci element küçük olduğu takdirde diğer 6 element bir önem taşıyor.
- ✓ Güvenlik görevlisi ve KD: Korumakla yükümlü olduğu yere hırsız / uğursuz uğramaması, uğrarsa zarar vermemesini en iyi yapabilecek beceri ve bilgiye sahip olunması.

- ✓ Yönetim Kurulu Başkanı ve KD: Yönettiği kurumun kaynaklarını en az maliyet ve en çok etkililikte yönetebilme bilgi ve becerisine sahip olunması.

İlk adımlar neler olabilir?

Bu hedefe giden yolun birinci adımı, insan nitelik dokumuzu geliştirmek, o ise –bir bölümü anlaşılabilir nedenlerle- uzun yıllardır sürdürdüğümüz “*ideolojik eğitim*”den “*yaşam için eğitim*”e geçişi mümkün kılacak [öğrenme devrimi](#) yoluyla olabilir. Daha da somut başlangıç noktası arayanlar içinse bkz. www.ezberkaliplarinisorgula.com.

Paralel bir adım ise, KD üretiminden sorumlu olmayan hiç bir yurttaş olmamasıdır. Bir başka deyişle KD üretimi belirli bir sınıfın değil, tüm yurttaşların –kendilerinin ve gelecek nesillerinin- varlıklarını sürdürebilmeleri için zorunlu işlevleridir. Japon ulusu, benzer bir atılımı [Kalite Çemberi](#) ve [KAISEN](#) kavramlarıyla gerçekleştirmiştir.

Bu iki adımı sarmalayan ise bu konudaki vizyon olacaktır.

Değer üretimi -ihracatı da kapsar- için vizyon önerileri..

Tüm nüfusu sarmalayan böylesi bir vizyon, bir kişi ya da kurumun işi olamaz. Bunun nasıl gerçekleştirilebileceği kuşkusuz güç ama mümkün bir iştir. Ama ilk adım, bundan daha önemli çok az işimizin olduğunun takdiridir. Birkaç örnek şunlar olabilir:

- ✓ “Cumhuriyet’in kuruluşunun 100ncü yılında, toplumsal rekabet gücü’nün bir ölçüsü olan Rekabet Gücü Endeksi ve İnsani Gelişme Endeksleri’nde ilk 10 sıra içinde yer almak.”
- ✓ Ya da da daha sembolik bir deyişle “100. yıla kadar, kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler yetiştiren eğitim sistemini yürürlüğü koyarak sorunlarının çözümü için kurtarıcıya ihtiyaç duymayan bir sorun çözme kabiliyeti düzeyine sahip bir toplumsal yapıya erişmek”.
- ✓ Türkiye’nin her ithal ettiği mal ve hizmeti, -gelişmiş ülkelerin yapabildiği gibi- kendisine değer kazandıran bir sürece dönüştürmek.
- ✓ Bu bağlamda çeşitli ifadeler geliştirilebilir; ama işin özü, “rakiplerimizle yarışabilecek düzeyde katma değer üretebilecek bir sorun çözebilirliğe erişmek”tir.

Değer Takas Kabiliyeti artırılabilir mi, nasıl?

Günümüzün –ve görünür gelecekteki- dünyanın tüm toplumları, peşinde oldukları *refah ve mutluluklarını artırma* amacına erişmek için –farklı düzeylerde farkına varmış olsalar da-, değer üretimine yönelmiş görünüyorlar.

Sorun sadece bununla sınırlı olarak anlaşıldığı takdirde, bu defa da başka bir tehdit ortaya çıkmakta. Bu, üretilen değerlerin avantajla takas edilebilmesi için gereken, *Koz Yönetimi* beceri [düzeyinin düşük](#) olabilmesidir. Bu durumda üretilen değerler, onu üreten toplumlar için birer tasallut vesilesine dönüşmektedir. Petrol gibi doğal bir değer kaynağı, ona sahip olan ülkelerin –çoğunun- başına böylece dert olabilmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu Güneydoğu’daki [katı petrol](#) ve bor rezervlerinin benzer birer [tehdite dönüşmesinin](#) altında yatan kök neden, sözü edilen bu *Koz Yönetimi* becerisi yetersizliğidir.

Buna göre, sorun çerçevesi hem *değer üretimi* ve hem de üretilen değerleri *avantajla takas edebilmek* için koz yönetimi becerimizin yetersizliği olarak tanımlanmalı ve yetersizliğe yol açan kök nedenler üzerine eğilmelidir. Hemen işaret edilmesi gereken nokta, *koz yönetimi becerisi* yetersizliği, onu da içeren daha büyük bir kümenin, yani Sorun Çözme Kabiliyeti yetmezliğinin bir parçasıdır. (Bkz. Sorunların İntikamı: Çözemeyeni Çözerler, <http://www.pegem.net>).

12 Şubat 2013